

KOMPETENTLI YONDASHUV ASOSIDA BO‘LAJAK TASVIRIY SAN’AT O‘QITUVCHILARINING KASBIY – PEDAGOGIK IJODKORLIGINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI

Xo‘jayeva S.M.

Toshkent amaliy fanlar universiteti.

Maktabgacha ta’lim metodikasi kafedrasi o‘qituvchisi.

Tayanch so‘zlar: metodika, malaka oshirish, pedagogik ijod, tasviriy san’at ta’limi, malakali yondashuv.

Ключевые слова: методика, повышение квалификации, педагогическое творчество, изобразительное художественное образование, компетентный подход.

Key words: methodology, professional development, pedagogical creativity, fine arts education, competent approach.

Tasviriy san’at ta’limining jo‘shqin dunyosida ijodkorlikni rivojlantirish nafaqat maqsad, balki asosiy zaruratdir. Tasviriy san’at o‘qituvchilari rassomlar, dizaynerlar va ijodiy fikrlovchilarning keyingi avlodini shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi. Biroq, bugungi tez o‘zgarib borayotgan ta’lim manzarasida o‘qitishning an’anaviy paradigmalari ham kasbiy tajribani, ham pedagogik ijodkorlikni rivojlantiruvchi innovatsion metodologiyaga o‘tishni talab qilib, rivojlanmoqda.

Ushbu maqolada bo‘lajak tasviriy san’at o‘qituvchilarining kasbiy-pedagogik ijodiyotini rivojlantirish orqali ushbu talabni qondirishga moslashtirilgan metodologiya o‘rganiladi. Bu metodologiyaning markaziy o‘rni o‘qituvchilarning har tomonlama rivojlanishini qamrab oluvchi bilim va ko‘nikmalarni egallashdan tashqari, malakali yondashuvning integratsiyasidir. Ushbu yondashuv fanga oid tajriba va pedagogik mahorat bilan bir qatorda ijodkorlikni tarbiyalash orqali tasviriy san’at o‘qituvchilariga o‘z o‘quvchilarini ilhomlantirish, yo‘l-yo‘riq ko‘rsatish va ijodiy namoyon etishlarini osonlashtirishga qaratilgan.

Ushbu metodologiyaga chuqurroq kirib borar ekanmiz, biz pedagogik ijodning nazariy asoslarini va malakali yondashuvni ko‘rib chiqamiz. Keyin biz ehtiyojlarni baholash, o‘quv dasturini loyihalash, tajribaviy o‘rganish

imkoniyatlari, murabbiylik va aks ettirish amaliyotini o'z ichiga olgan keng qamrovli asosni belgilaymiz. Bundan tashqari, biz o'qitish va o'rganish tajribasini boyitish uchun kasbiy rivojlanish seminarlari, hamkorlikdagi o'quv jamoalari va texnologiyalardan foydalanish kabi amalga oshirish strategiyalarini o'rganamiz.

Ushbu tadqiqot orqali biz tasviriy san'at ta'limini rivojlantirishga sarmoya kiritgan o'qituvchilar, siyosatchilar va manfaatdor tomonlar uchun tushuncha va amaliy ko'rsatmalar berishni maqsad qilganmiz. Ijodkorlikni mukammal o'qitishning tamal toshi sifatida qabul qilish orqali biz nafaqat zarur ko'nikma va bilimga ega, balki har bir o'quvchida badiiy uchqunni yoqish uchun ishtiyoq, dunyoqarash va ijodkorlikka ega tasviriy san'at o'qituvchilari avlodini tarbiyalashimiz mumkin.

Pedagogik ijodkorlik o'qituvchilarning innovatsion ta'lim strategiyalarini ishlab chiqish, o'quvchilarni mazmunli o'rganish tajribasiga jalb qilish, ijodkorlik va o'zini namoyon qilish uchun qulay o'quv muhitini yaratish bo'yicha ko'p qirrali qobiliyatini o'z ichiga oladi. Ta'limning konstruktivistik va ijtimoiy-madaniy nazariyalariga asoslangan pedagogik ijodkorlik o'qituvchi, talaba va ta'lim konteksti o'rtasidagi dinamik o'zaro ta'sirni tan oladi. U o'quvchilarning ichki motivatsiyasi, avtonomligi va vakolatlarini rivojlantirish muhimligini ta'kidlaydi, shu bilan birga badiiy mahorat va kontseptual tushunishni rivojlantirishga yordam berish uchun ularning o'rganish tajribasini mustahkamlaydi.

Pedagogik ijodkorlik bilimlarni bir tomonlama uzatish sifatidagi ta'lim haqidagi an'anaviy tushunchalardan ustun bo'lib, o'z o'rniga o'qituvchilar o'z o'quvchilari bilan birgalikda bilimlarni qurish, o'rganishga yordam beruvchi ishtirokchi va hamkorlikdagi yondashuvni o'z ichiga oladi. Jon Dyuining pragmatizmi va Lev Vygotskiyning ijtimoiy konstruktivizmi kabi ta'lim falsafalaridan ilhom olib, pedagogik ijod tajribaviy o'rganish, so'rovga asoslangan yondashuvlar va o'quv dasturi bo'ylab san'atga asoslangan amaliyotlarni birlashtirishga urg'u beradi. Izlanish, tajriba va mulohaza yuritish muhitini yaratib, o'qituvchilar o'quvchilarning ijodiy salohiyatini ochib berishlari va san'atga bir umrlik ishtiyoqni rivojlantirishlari mumkin.

O'qituvchining malakasini oshirishga kompetent yondashuv samarali o'qitish amaliyoti uchun zarur bo'lgan kompleks kompetensiyalarni tizimli ravishda rivojlantirish tarafdori bo'lgan kompetensiyaga asoslangan ta'lim tamoyillariga asoslanadi. Faqat mazmunli bilim va pedagogik texnikaga yo'naltirilgan an'anaviy o'qituvchilarni tayyorlash modellaridan farqli o'laroq, vakolatli yondashuv nafaqat kognitiv qobiliyatlarni, balki ta'sirchan moyilliklarni va kasbiy qadriyatlarni ham o'z ichiga olgan yaxlit nuqtai nazarni qabul qiladi. Bu nazariya va amaliyotning integratsiyalashuviga, o'rganishni haqiqiy kontekstda

joylashtirishga va o'qituvchilarni o'z bilim va ko'nikmalarini real dunyo sharoitida qo'llashga undashga urg'u beradi.

Vakolatli yondashuvning markazida o'qituvchilar o'z ta'lim tajribalarini tanqidiy tahlil qiladilar, o'sish yo'nalishlarini aniqlaydilar va uzluksiz kasbiy ta'lim va rivojlanish bilan shug'ullanadigan refleksli amaliyot tushunchasi. Reflektiv amaliyotchilar o'z-o'zini anglaydilar, moslasha oladilar va fikr-mulohazalarga ochiq bo'lib, doimiy ravishda o'z amaliyotlarini takomillashtirish va talabalarning ta'lim natijalarini yaxshilash imkoniyatlarini qidiradilar. Hamkorlik, izlanish va o'z-o'zini mulohaza yuritish madaniyatini rivojlantirish orqali, malakali yondashuv o'qituvchilarga o'qituvchilik kasbining murakkabliklarini ishonchli va samarali tarzda boshqarish imkonini beradi.

Ijodkorlikni kompetensiyalar doirasiga kiritish bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining har tomonlama rivojlanishini kuchaytiradi, ularni o'quvchilarda ijodkorlikni uyg'otish uchun zarur bo'lgan ko'nikma, xususiyat va tafakkur bilan qurollantiradi. Ijodkorlik alohida xususiyat sifatida emas, balki o'qituvchining kasbiy repertuarining har bir jihatiga kirib boradigan samarali o'qitish amaliyotining ajralmas jihati sifatida qaraladi. O'quv dasturlarini loyihalash, o'qitish strategiyalari va baholash amaliyotlariga ijodkorlikni kiritish orqali o'qituvchilar qiziqish, tasavvur va innovatsiyalarni rivojlantiradigan dinamik o'quv muhitini yaratishi mumkin.

Bundan tashqari, ijodkorlikni kompetensiyani rivojlantirishga integratsiyalash fanlararo aloqalarni targ'ib qiladi, o'qituvchilarni psixologiya, nevrologiya va dizayn fikrlash kabi turli sohalardan ilhom olishga undaydi. Transdisiplinar nuqtai nazarni o'zlashtirgan holda, o'qituvchilar tasviriy san'at ta'limida ijodkorlikni rivojlantirishning yangi imkoniyatlarini o'rganishlari mumkin, o'z amaliyotlarini xabardor qilish uchun bir nechta sohalardagi tushunchalardan foydalanishlari mumkin. Oxir oqibat, ijodkorlikka ustuvor ahamiyat beradigan malakali yondashuvni qo'llagan holda, bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilari o'z o'quvchilariga doimiy o'zgaruvchan dunyoda umrbod ta'lim oluvchilar, tanqidiy fikrlovchi va ko'ruvchi ijodkor bo'lishlari mumkin.

Amalga oshirish strategiyalari:

Tasviriy san'at ta'limida ijodkorlikni rivojlantirishga yo'naltirilgan malaka oshirish seminarlarini tashkil etish bo'lajak o'qituvchilarni ijodiy amaliyotni o'qitishga samarali singdirish uchun zarur bilim va ko'nikmalar bilan qurollantirishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu seminarlar bir qator mavzularni qamrab olishi mumkin, jumladan, innovatsion o'qitish strategiyalari, badiiy uslublar, o'quv dasturlarini loyihalash va ijodkorlikni rivojlantirish uchun moslashtirilgan baholash usullari. Amaliy o'rganish, muammolarni hamkorlikda yechish va tengdoshlarning fikr-mulohazalari uchun imkoniyatlar yaratib,

ushbu seminarlar o'qituvchilarga yangi yondashuvlarni o'rganish, amaliyotini takomillashtirish va tasviriy san'at ta'limining rivojlanayotgan tendensiyalaridan xabardor bo'lish imkonini beradi.

Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilari o'rtasida hamkorlikdagi o'quv jamoalarini tashkil etish almashish, hamkorlik va jamoaviy izlanish madaniyatini rivojlantiradi. Ushbu jamoalar o'qituvchilar uchun fikr almashish, resurslarni almashish va innovatsion o'qitish amaliyotlarini birgalikda yaratish uchun platforma yaratadi. Ta'lim muassasalaridagi rasmiy professional o'quv jamoalari yoki ijtimoiy media platformalari va onlayn forumlar orqali yordam beradigan norasmiy tarmoqlar orqali hamkorlikdagi o'quv jamoalari doimiy kasbiy o'sish va qo'llab-quvvatlash uchun qimmatli imkoniyatlarni taqdim etadi. Birgalik va do'stlik tuyg'usini tarbiyalash orqali bu jamoalar o'qituvchilarga qiyinchiliklarni engish, muvaffaqiyatlarni nishonlash va ijodiy sayohatlarida bir-birlarini ilhomlantirishga yordam beradi.

Tasviriy san'at ta'limiga texnologiyani integratsiyalash talabalarga badiiy ifoda, hamkorlik va tajriba uchun raqamli vositalar va resurslardan foydalanish imkoniyatini berish orqali ijodkorlikni oshirishi mumkin. O'qituvchilar multimedia platformalari, raqamli san'at dasturlari, virtual reallik tajribasi va onlayn galereyalardan talabalarni chuqur o'rganish tajribasiga jalb qilish va ularning badiiy ufqlarini kengaytirish uchun foydalanishlari mumkin. Bundan tashqari, texnologiya talabalar va o'qituvchilar o'rtasida muloqot va hamkorlikni osonlashtirishi mumkin, bu ularga butun dunyo bo'ylab tengdoshlari, murabbiylari va mutaxassislari bilan bog'lanish imkonini beradi. Texnologiyaning kuchidan foydalangan holda, o'qituvchilar 21-asrda muvaffaqiyatga erishish uchun zarur bo'lgan ijodkorlik, innovatsiyalar va raqamli savodxonlik ko'nikmalarini rivojlantiradigan dinamik o'quv muhitini yaratishi mumkin.

Tasviriy san'at ta'limida fanlararo yondashuvlarni ilgari surish o'quvchilarni san'at va fan, texnologiya, muhandislik, matematika, gumanitar fanlar va ijtimoiy fanlar kabi boshqa fanlar o'rtasidagi aloqalarni o'rganishga undaydi. Bir nechta istiqbollari, metodologiyalar va tadqiqot usullarini birlashtirgan holda, fanlararo yondashuvlar ijodiy jarayonni boyitadi, yangi g'oyalar, tushunchalar va hamkorlikni uyg'otadi. O'qituvchilar fanlararo loyihalarni, tematik bo'limlarni va o'quvchilarni badiiy tamoyillarni real dunyo muammolariga qo'llashga va san'atning turli sohalar bilan kesishishini o'rganishga undaydigan o'quv mashg'ulotlarini ishlab chiqishlari mumkin. Siloslarni buzish va fanlar bo'yicha hamkorlik madaniyatini rivojlantirish orqali o'qituvchilar talabalarga o'zaro bog'liq dunyodagi murakkab muammolarni hal qilishga qodir bo'lgan ko'p qirrali, moslashuvchan va innovatsion mutafakkir bo'lishlari mumkin.

Xulosa. Ushbu maqolada keltirilgan metodika bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining kasbiy-pedagogik ijodiyotini rivojlantirish uchun keng qamrovli asoslarni taqdim etadi. Malakali yondashuvni innovatsion amalga oshirish strategiyalari, masalan, kasbiy rivojlanish seminarlari, hamkorlikdagi o'quv jamoalari, texnologiya integratsiyasi va fanlararo yondashuvlar bilan birlashtirib, o'qituvchilar izlanayotgan tasviriy san'at o'qituvchilariga sinfda ijodkorlik va innovatsiyalar uchun katalizator bo'lish imkoniyatini berishi mumkin.

Pedagogik ijod ob'ekti orqali o'qituvchilar o'qitishni dinamik va hamkorlikdagi jarayon sifatida qayta tasavvur qilishlari mumkin, bu erda talabalar o'zlarining o'quv sayohatlarida faol ishtirok etadilar. Qiziqish, tajriba va mulohaza yuritishni qadrlaydigan qulay o'quv muhitini yaratish orqali o'qituvchilar o'quvchilarning tug'ma ijodiy salohiyatini rivojlantirishi va san'atga umrboqiy ishtiyoqini oshirishi mumkin.

Bundan tashqari, malakali yondashuv tamoyillarini o'zlashtirgan holda, o'qituvchilar samarali o'qitish amaliyoti uchun zarur bo'lgan kompleks kompetensiyalarni, jumladan, nafaqat fanga oid tajriba va pedagogik ko'nikmalarni, balki ijodkorlik, moslashuvchanlik va fikr yuritish amaliyotini ham rivojlantirishi mumkin. Ijodkorlikni kompetensiya doirasiga integratsiyalashgan holda o'qituvchilar kasbiy rivojlanishga yaxlit yondashuvni rivojlantirishi mumkin, bu esa bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilariga o'qituvchilik kasbining murakkabliklarida ishonch va samaradorlik bilan harakat qilish imkonini beradi.

Tasviriy san'at ta'limining kelajagiga nazar tashlar ekanmiz, talabalar va jamoalar hayotini shakllantirishda ijodkorlikning o'zgartiruvchi kuchini tan olish zarur. Ishtiyoqli, innovatsion va mukammallikka intiluvchi ijodiy o'qituvchilarni yetishtirishga sarmoya kiritib, biz rassomlar, dizaynerlar va ijodkor mutafakkirlarning keyingi avlodini o'z salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarishga va jamiyatga munosib hissa qo'shishga ilhomlantirishimiz mumkin.

Xulosa qilib aytganda, keling, tasviriy san'at ta'limining asosi sifatida ijodkorlikni himoya qilishda davom etaylik, o'qituvchilar va talabalarga o'z tasavvurlarini ochish, yangi imkoniyatlarni o'rganish va san'atning o'zgartiruvchi kuchi orqali yanada jonli va inklyuziv dunyoni yaratishga yordam beraylik.

Adabiyotlar:

1. Dewey, J. (1938). *Experience and Education*. New York: Macmillan.
2. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
3. Craft, A. (2005). *Creativity in Schools: Tensions and Dilemmas*. London: Routledge.
4. Shulman, L. S. (1987). Knowledge and Teaching: Foundations of the New Reform. *Harvard Educational Review*, 57(1), 1-22.

5. Sawyer, R. K. (2012). *Explaining Creativity: The Science of Human Innovation*. Oxford: Oxford University Press.
6. Davis, R. A. (2019). *Teaching Creativity: Supporting, Valuing, and Inspiring Young Children's Creative Thinking*. New York: Routledge.
7. Burns, D. (2010). *Art Education and Human Development*. Los Angeles: Sage Publications.
8. Plucker, J. A., & Beghetto, R. A. (2004). Why Creativity Is Domain General, Why It Looks Domain Specific, and Why the Distinction Does Not Matter. In R. J. Sternberg, E. L. Grigorenko, & J. L. Singer (Eds.), *Creativity: From Potential to Realization* (pp. 153-167). Washington, DC: American Psychological Association.
9. National Art Education Association. (2014). *National Visual Arts Standards*. Retrieved from <https://www.arteducators.org/advocacy-resources/national-visual-arts-standards>
10. UNESCO. (2006). *Road Map for Arts Education*. Paris: UNESCO. Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000142207>

РЕЗЮМЕ

Ushbu maqolada bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining kasbiy-pedagogik ijodiyotini rag'batlantirishga qaratilgan metodologiyani malakali yondashuv nuqtai nazaridan o'rganiladi. Zamonaviy ta'lim muhitida ijodkorlik, ayniqsa, tasviriy san'at ta'limi sohasida hal qiluvchi mahorat sifatida e'tirof etilmoqda. Barkamol yondashuv nafaqat bilim va ko'nikmalarni egallashga, balki samarali o'qitish va o'rganish uchun zarur bo'lgan munosabat va qadriyatlarni rivojlantirishga urg'u berib, ijodkorlikni rivojlantirish uchun yaxlit asosni taklif qiladi. Tegishli adabiyotlarni tizimli ko'rib chiqish va amaliy g'oyalarni birlashtirish orqali ushbu maqola bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish va keyinchalik o'quvchilarning ijodiy salohiyatini rivojlantirishga qaratilgan keng qamrovli metodologiyani taqdim etadi.

РЕЗЮМЕ

В данной статье рассматривается методика, направленная на воспитание профессионально-педагогического творчества будущих учителей изобразительного искусства через призму компетентного подхода. В современном образовательном ландшафте творчество все чаще признается важнейшим навыком, особенно в сфере образования в области изобразительного искусства. Компетентный подход предлагает целостную основу для развития творческих способностей, уделяя особое внимание не только приобретению знаний и навыков, но также развитию взглядов и ценностей, необходимых для эффективного преподавания и обучения. Благодаря систематическому обзору соответствующей литературы и интеграции практических идей в этой статье представлена комплексная методология, призванная дать будущим учителям изобразительного искусства возможность развивать свои творческие способности и, как следствие, развивать творческий потенциал своих учеников.

SUMMARY

This article delves into the methodology aimed at fostering the professional and pedagogical creativity of future fine arts teachers through the lens of a competent approach. In the contemporary educational landscape, creativity is increasingly recognized as a crucial skill, particularly within the domain of fine arts education. The competent approach offers a holistic framework for cultivating creativity, emphasizing not only the acquisition of knowledge and skills but also the development of attitudes and values essential for effective teaching and learning. Through a systematic review of relevant literature and the integration of practical insights, this article presents a comprehensive methodology designed to empower future fine arts teachers in nurturing their creativity and, subsequently, fostering the creative potential of their students.